

Pļavas un to apsaimniekošana Gaujas nacionālajā parkā

Ilze Čakare
Valdis Pilāts

ilze.cakare@gnp.gov.lv

valdis.pilats@gnp.gov.lv

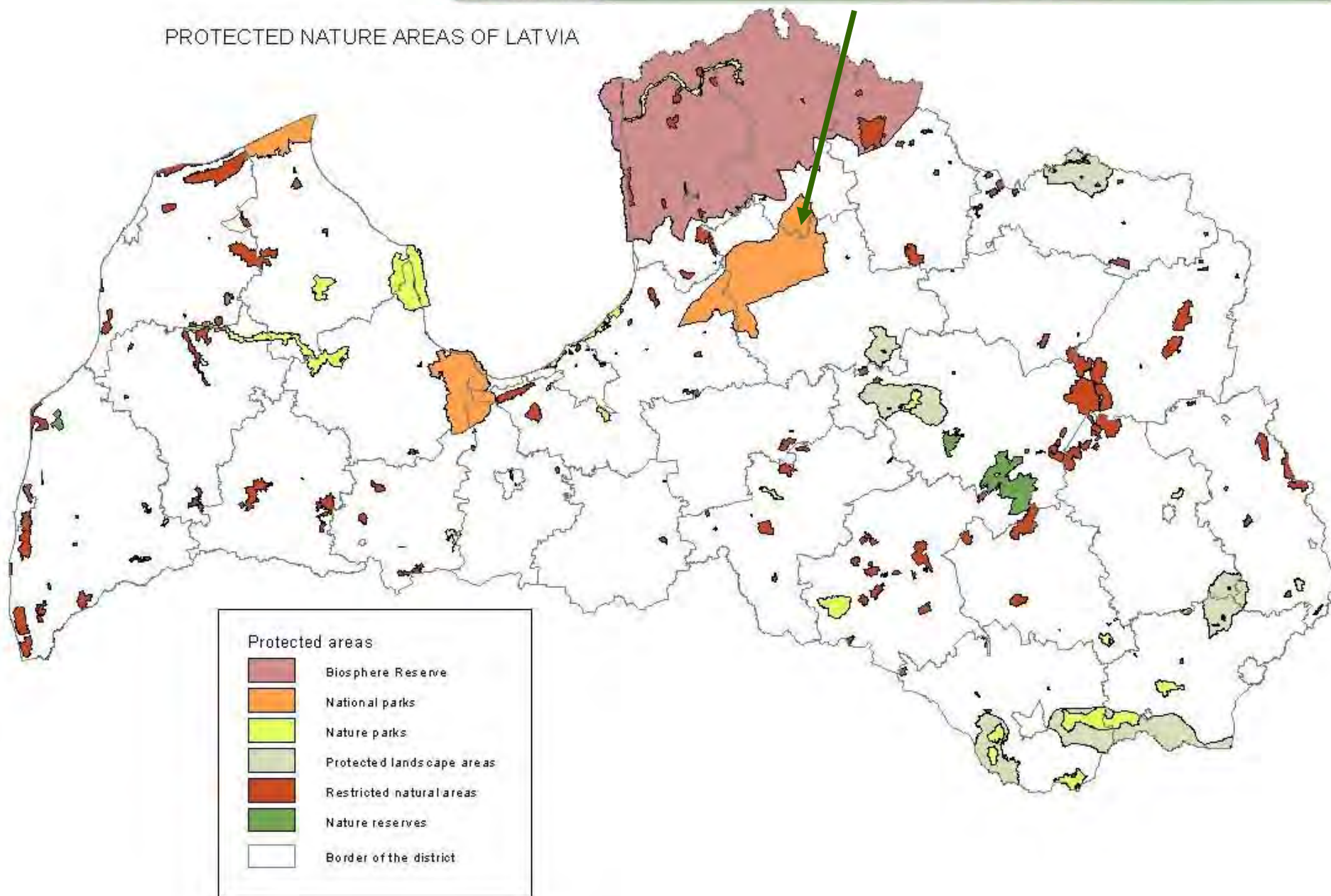
GAUJA NATIONAL PARK

GAUJA NATIONAL PARK

PROTECTED NATURE AREAS OF LATVIA

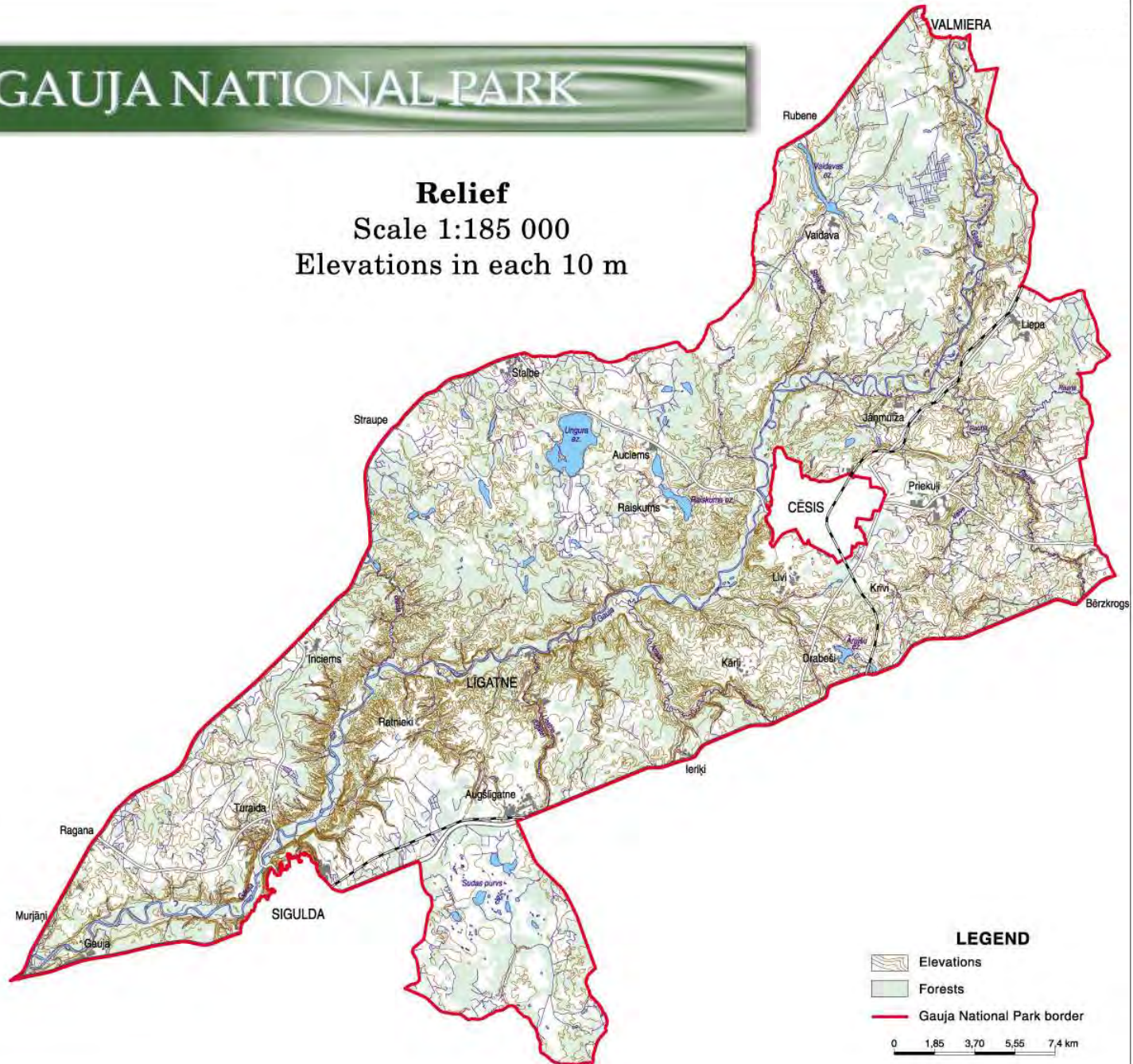
GAUJA NATIONAL PARK

GAUJA NATIONAL PARK

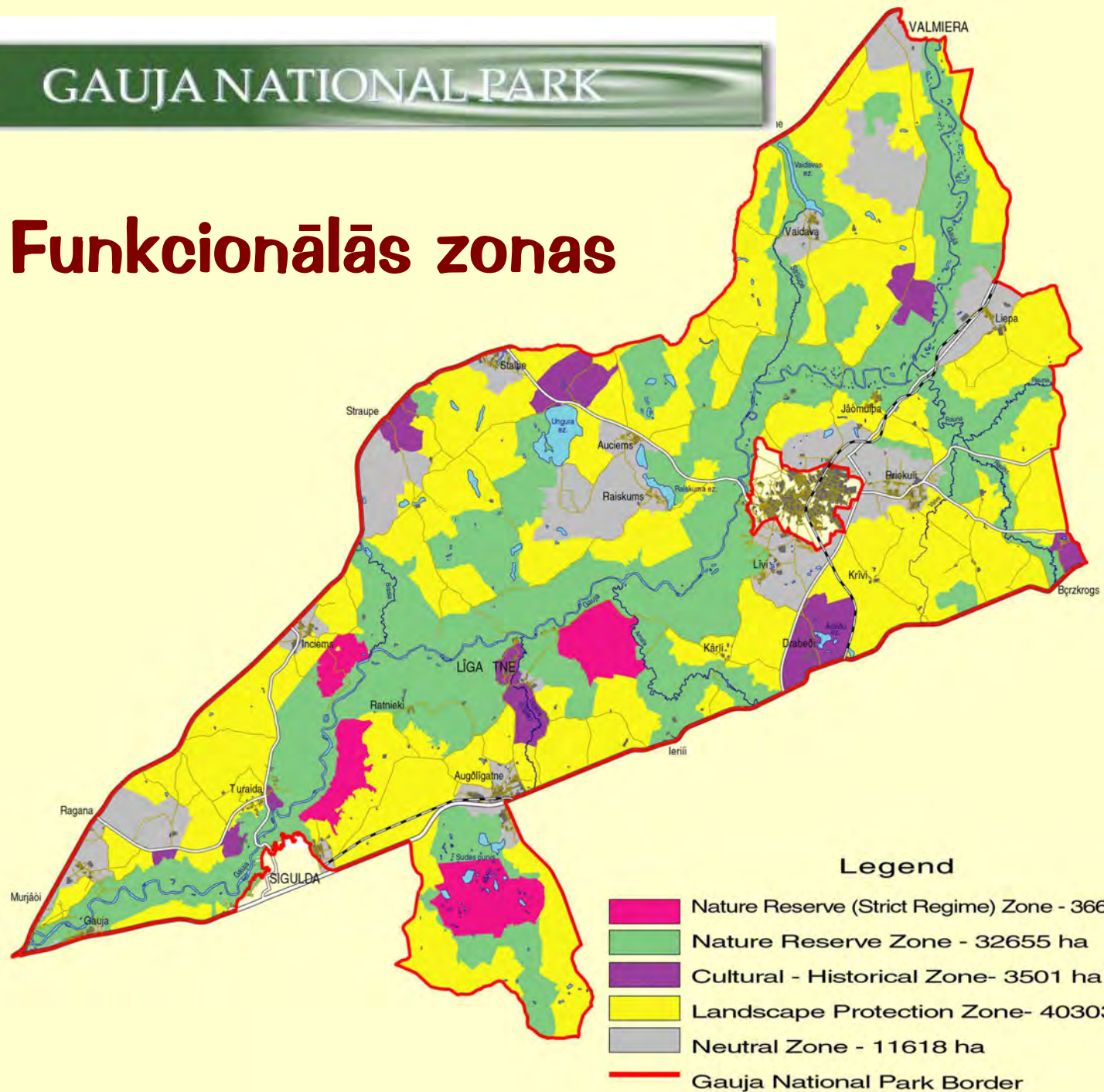
Relief
Scale 1:185 000
Elevations in each 10 m

GAUJA NATIONAL PARK

Funkcionālās zonas

Gaujas NP:

Dibināts	1973
Platība	91745 ha
Robežu kopgarums	250 km
Kopējais ceļu garums	1800 km
Gaujas senielejas garums	93,5 km
Gaujas senielejas platums	0.8 – 2.5 km
Maksimālais senielejas dziļums	85 m
Kultūrvēstures pieminekļi	460
Ģeoloģiskie pieminekļi	50

Gaujas NP:

Meži	47%
Lauksaimniecības zeme	37%
Purvi	4%
Ūdeņi	3%
Valsts zeme	apmēram 50%
Zemes īpašumi	apmēram 4000

Zemes lietojums:

kopplatība - 91 745 ha

lauksaimniecības zeme - 33 619 ha,

- dabiskas pļavas

**- lauksaimniecībā intensīvi izmantojama zeme
(tīrumi, labības lauki, sētie zālāji)**

no tās aizaugošas atmatas – apmēram 15 000 ha

Gaujas senielejā:

20.gs. sākumā – pļavas un ganības

21.gs. sākumā – meži

Zemes lietojums:

Pašreiz galvenie lauksaimniecības zemju masīvi atrodas ārpus Gaujas senielejas.

Lielākā daļa lauku ir bioloģiski maz interesantas atmatas un tīrumi. Taču to mitrākajās daļās vietām saglabājušies vērtīgi pļavu/zāļu purvu fragmenti.

Bioloģiski vērtīgākās pļavas saglabājušās Gaujas un tās pieteku krastos, kur saimnieki gadiem turpinājuši tradicionālo ekstensīvo saimniekošanu pļaujot un/vai ganot.

Tās atrodas privātīpašumā.

Gaujas nacionālā parka dabas aizsardzības plāns

1998. gadā uzsākts Dānijas – Latvijas kopprojekts "Latvijas mežu aizsardzības sistēmas revīzija un Gaujas nacionālā parka dabas aizsardzības plāna izstrāde".

Blakus dabas aizsardzības plāna (DAP) izveidei bija izvirzīti arī sekojoši mērķi:

- izveidot Gaujas NP likumprojektu un individuālo noteikumu projektu;**
- veikt virkni jaunu dabas izpētes darbu.**

1999. gadā publicēts Gaujas NP DAP projekts.

2001. gadā uzsākta būtiska DAP projekta papildināšana un koriģēšana.

2004. gadā apstiprināts Gaujas NP DAP.

Gaujas NP dabas aizsardzības mērķi:

Saglabāt Gaujas senielejas, tās pieteku ieleju un apkārtnes dabas, kultūrvēsturiskās un ainaviskās vērtības, vienlaicīgi nodrošinot teritorijas ilgtspējīgu attīstību.

Nodrošināt izziņas tūrisma un atpūtas iespējas, nenoplicinot dabas, kultūrvēsturiskās, ainaviskās, garīgās un estētiskās vērtības.

Gaujas NP dabas aizsardzības plānā:

Lauksaimnieciskās ekosistēmas

apzinātas galvenās problēmas lauksaimniecisko ekosistēmu dabas vērtību saglabāšanā;

noteikti iespējamie risinājumi;

izvirzīti uzdevumi Gaujas NP administrācijai;

apzināti Gaujas NP retie un īpaši aizsargājami biotopi un sugas, tos apdraudošie faktori un nepieciešamie aizsardzības pasākumi;

apzinātas bioloģiski vērtīgās pļavas (69) Gaujas NP;

apzinātas Gaujas NP administrācijas apsaimniekojamās pļavas (15);

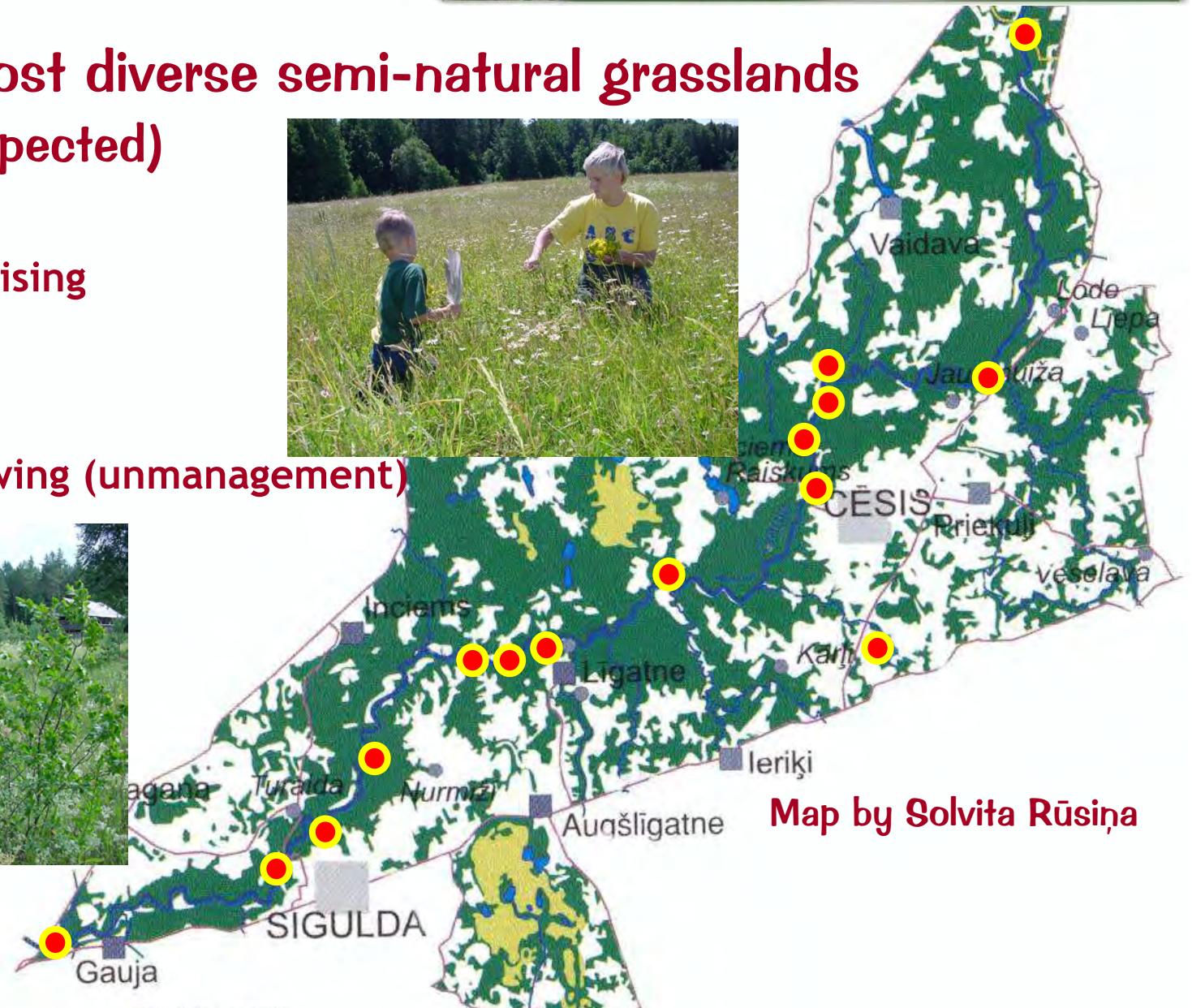
sniegtas rekomendācijas pļavu apsaimniekošanai.

Floristically most diverse semi-natural grasslands (of 79 areas inspected)

Distribution - decreasing

Area - decreasing

Threats - overgrowing (unmanagement)

Protection measures - management, but - who, funds, etc ?

Sarkanspārnu sisenis *Psophus stridulus*

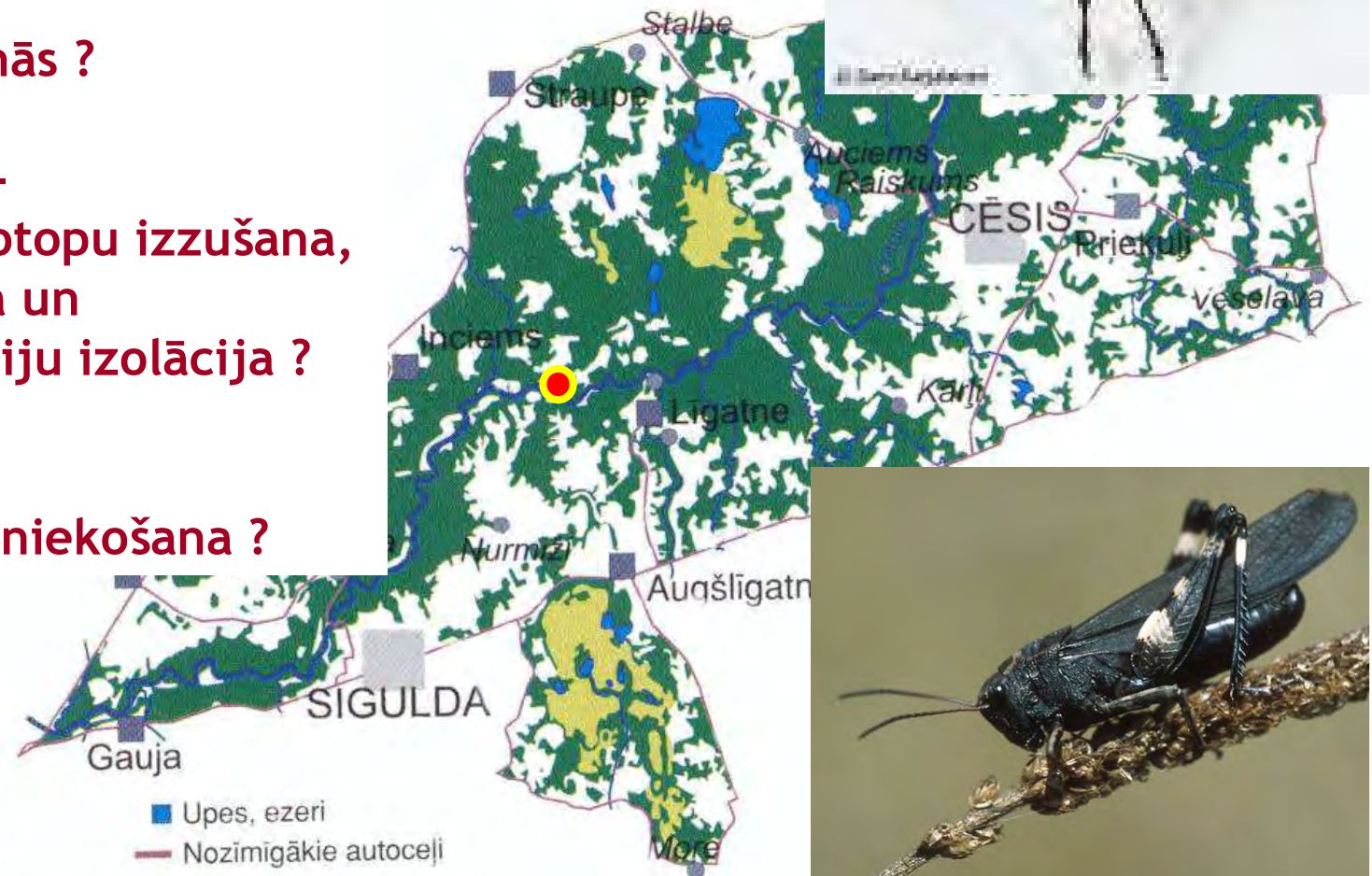
Biotops - sausas pļavas

Izplatība - samazinās ?

Skaitis - samazinās ?

Apdraudējums -
piemērotu biotopu izžušana,
fragmentācija un
mikropopulāciju izolācija ?

Aizsardzība -
pļavu apsaimniekošana ?

Meža sīksamtenis *Coenonympha hero*

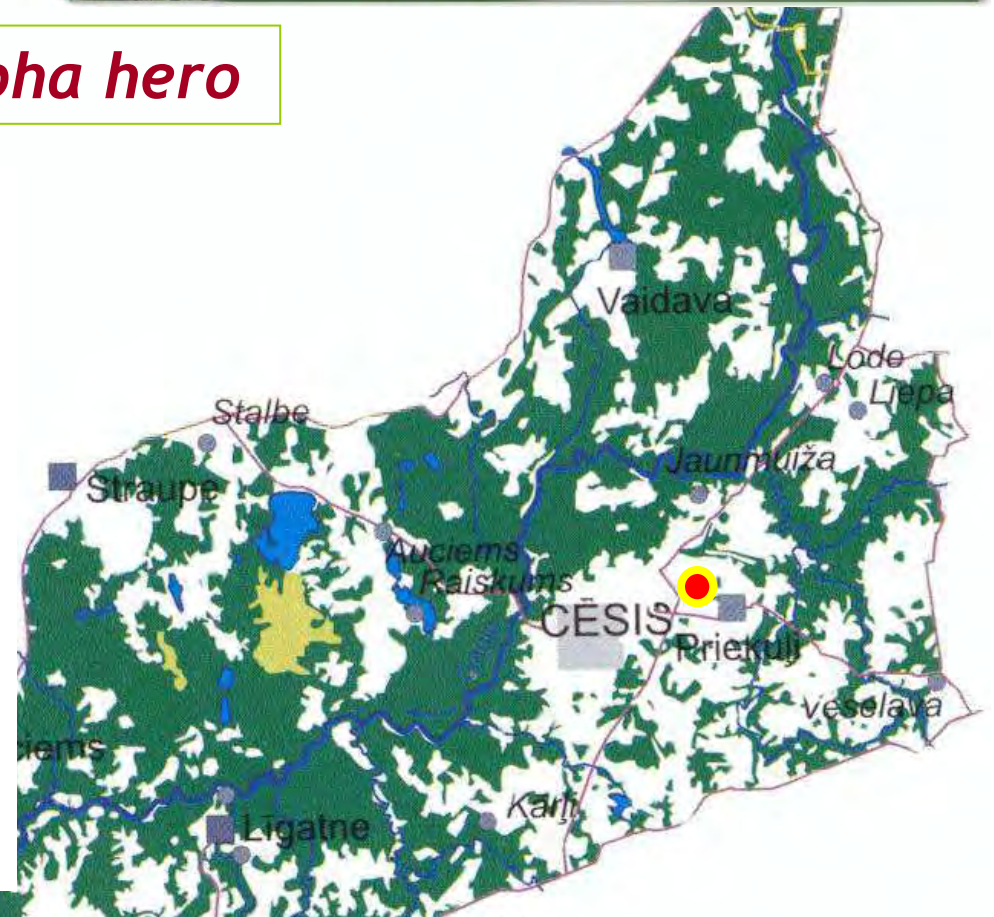
Biotops - slapjas pļavas, zāļu purvi

Izplatība - samazinās ?

Skaitis - samazinās ?

Apdraudējums -
piemērotu biotopu izzušana ?

Aizsardzība -
pļavu apsaimniekošana ?

Zirgskābeņu zilenītis *Lycaena dispar*

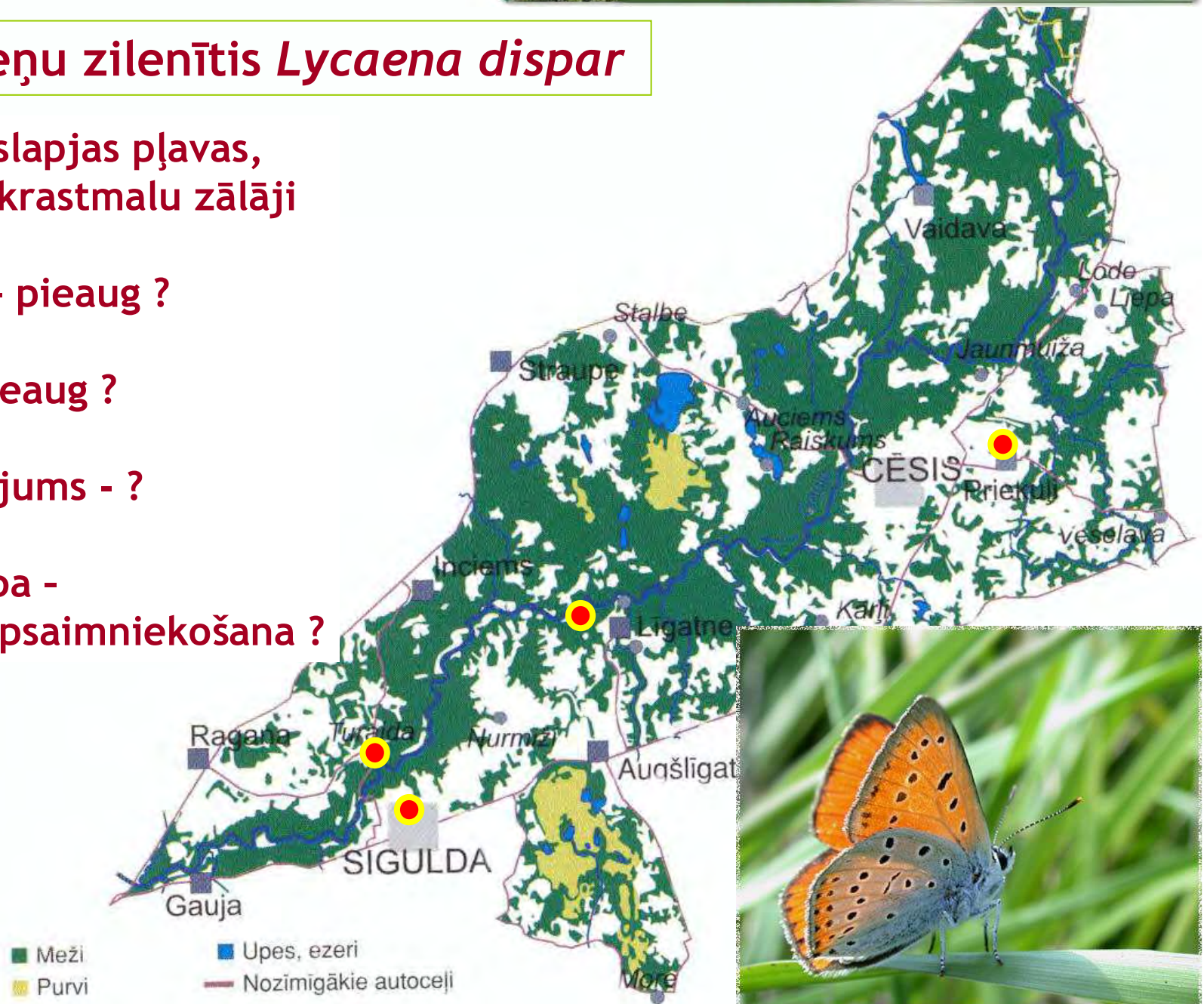
Biotops - slapjas pļavas,
krastmalu zālāji

Izplatība - pieaug ?

Skaitis - pieaug ?

Apdraudējums - ?

Aizsardzība -
pļavu apsaimniekošana ?

Gaujas NP administrācijas uzdevumi:

Īstenot dabas daudzveidības saglabāšanas un atjaunošanas pasākumus galvenajās ekosistēmās: mežos, purvos, ūdeņos, lauksaimniecības zemēs.

Veicināt dabiskās un tradicionālās lauku kultūrainavas vērtības saglabāšanu, kā arī noplicināto un degradēto ainavu kvalitātes uzlabošanu.

Nodrošināt dabas resursu plānotu izmantošanu un apsaimniekošanu atbilstoši Gaujas NP funkcionālo zonu apsaimniekošanas prasībām un pašvaldību teritoriju plānojumiem.

Gaujas NP administrācijas uzdevumi:

Veicināt apsaimniekošanas plānu izstrādāšanu teritorijām, kurās resursu izmantošana konfliktē ar dabas, kultūrvēsturiskā mantojuma un ainavu aizsardzības prasībām.

Nodrošināt sabiedrības atpūtai piemērotus apstākļus, teritoriāli un sezonāli sadalot rekreācijas slodzes, kā arī pilnveidojot un paplašinot vidi nenoplicinoša tūrisma iespējas.

Veicināt vietējo iedzīvotāju un institūciju, kā arī tūrisma organizāciju un apmeklētāju informētību par Gaujas NP mērķiem un uzdevumiem.

Gaujas NP administrācijas uzdevumi:

Lauksaimnieciskās ekosistēmas

Organizēt Gaujas NP administrācijas valdījumā esošo pļavu apsaimniekošanu.

Veicināt citu fizisku un juridisku personu valdījumā esošo pļavu un ganību, t.sk. zāļu purvu, pļaušanu un noganīšanu.

Veicināt bioloģiskās lauksaimniecības ieviešanu.

Veicināt Gaujas NP teritorijai raksturīgo seno kultūraugu un mājdzīvnieku šķirņu apzināšanu, to saglabāšanu un izmantošanu Parka apmeklētāju izglītošanā, piemēram, veidojot etnogrāfiskās sētas.

Plāvu apsaimniekošanas līdzšinējā pieredze:

2002. un 2003. gadā Gaujas NP administrācija ar LVAF finansiālu atbalstu rīkoja informatīvi-izglītojošus pasākumus *Plāvu dienas*.

2003. gada ar LVAF finansiālu atbalstu veikta plāušana piecās Gaujas NP administrācijas valdījumā esošās bioloģiski vērtīgās plāvās – pavisam 30,1 ha platībā. Plāvās izcirta krūmus un augstā nopļāva ar rotējošo plaujmašīnu. Darbi veikti pakalpojuma veidā.

Zālāju/atklātu ainavu uzturēšanai publiskās vietās – pie Gūtmaņālas, Zvārtes ieža, Līgatnes MAP, plāvas tiek intensīvi plautas (vismaz 2-3 reizes sezonā), zāli sasmalcinot (ar dārza minitraktoru).

Gaujas NP valdījumā esošās lauksaimniecības zemes iespēju robežās tiek iznomātas zemniekiem.

Plāvu apsaimniekošanas līdzšinējā pieredze:

Gaujas NP darbojas 23 slēpošanas trases. Ieteikts tās kopt kā plāvas – 1 reizi gadā nopļaujot un zāli savācot, nepiesējot un neberot skaidas. Uzsākts 8 trašu plāvu monitorings.

2004.-2005. gadā ierosināts vairākiem īpašniekiem apsaimniekot sev piederošās dabiskās plāvas.

Tomēr saimnieki nesaredz ekonomisko pamatojumu darbībai.

Lai kārtotu dokumentāciju, irētu traktoru un risinātu jautājumu par zāles novākšanu, plāvai jābūt pietiekami lielai (īpašnieki domā - ne mazākai par 1 ha un grūti pieejamās vietās vēl vairāk).

Pozitīvi piemēri privātā valdījumā esošu pļavu apsaimniekošanā:

Āraišu ezerpils pļava – jau ceturto gadu vēlu pļaujot un zāli savācot panākts, ka mitrās pļavas augi izplatās uz blakus esošo bijušo atmatu un dabiskās pļavas teritorija palielinās un nenotiek aizaugšana ar krūmiem.

Kvēpenes pļava – salīdzinājumā ar 2000. gadu palielinājusies sugu daudzveidība un uzlabojusies pļavas struktūra.

Leukādiju pļava - aizsargājamo sugu, piem. dzegužpuķu *Orchis sp.* daudzums nav samazinājies, tāpat saglabājušās visas pļavai raksturīgās indikatorsugas. Tomēr tajā daudz kūlas, jo īpašnieks pļavu vairākus gadus tikai nopļāvis un nav zāli vācis. Tas, iespējams, nākotnē varētu nelabvēlīgi ietekmēt pļavu.

Plāni pļavu turpmākai apsaimniekošanai:

2005. gadā (un turpmākajos gados) Gaujas NP administrācija plāno apsaimniekot 6 bioloģiski vērtīgās pļavas 19,9 ha platībā un 3 "parastās" pļavas 33 ha platībā, saņemot Eiropas Savienības tiešos maksājumus.

Ar LVAF finansiālu atbalstu iegādāts *Valtra* traktors un *Humus* pļaujmašīna-smalcinātājs.

LVAF iesniegts projekta pieteikums šo pļavu inventarizācijas veikšanai (augu sabiedrību kartēšanai, augu un bezmugurkaulnieku sugu uzskaitē transektā). Tas kalpotu kā atskaites punkts turpmākajam pļavu monitoringam.

LVAF iesniegts arī projekta pieteikums 6 avotainu pļavu/purvu apsaimniekošanas un monitoringa uzsākšanai.

Paldies par uzmanību!

Un lūdzu siena talkā !